

ראשו לעומתה, ואמר לה: לישמטתיה לכרבולתיה דההוא תרנגולא, תיחתך כרבולתי, אי אית ליה ולא זביננא לך אם יהיה לי במה לקנות המלבוש, ולא אקנה לך.

קא-א

מתניתין:

"מוקצה" — היא חצר שאחורי הבתים, שאין משתמשין בה תדיר, ואין עושין לה דלת קבועה בציר כשאר דלתות. אלא, מעמידין דלת זקופה כנגד הפתח, וכשבאין לפתוח מניחים אותה על הארץ.

הדלת שב"מוקצה", והחדקים שבפרצה, קוצים שנקשרו יחד כדי לסתום בהם את הפירצה, ולפעמים פותחים אותה. ומחצלות של קנים המשמשות כדלת — אין נועלין בהן בשבת.

שהואיל ואינן קבועים שם, הרי זה נראה כבונה כשהוא נועל בהן.

אלא אם כן הן קשורים ותלויים בפתח, וגבוהים מן הארץ מעט, שגם בשעה שפותחן אינם נגררין על הארץ. שאז ניכר שהם עשויין להינעל ולהיפתח כדלת, ולכן הנועל אותם שוב אינו נראה כבונה. (80)

גמרא:

ורמינהו: תניא: דלת הנגררת על הארץ בשעת פתיחתה, ומחצלת המשמשת כדלת הנגררת, וקנקן הנגרר, כלי שאוחזים בו מאחורי המחרשה בשעת החרישה, ויש המשתמשים בו לנעילת דלת — בזמן שקשורין ותלויין בפתח נועלין בהן בשבת. ואין צריך לומר ביום טוב.

הרי שדי בכך שהם קשורים ותלויים, ולא איכפת לן אם הם נגררים על הארץ. ואילו משנתנו מצריכה שיהיו דוקא גבוהים מן הארץ?

ומתריצין: אמר אבוי: הברייא מדברת בשיש להם ציר לאותם דלתות (81) [אלא שאינו קבוע בפתח], (82) ועל ידי כן ניכר שהם דלת גמורה.

ומאחר שהם קשורים ותלויים, לא מיחזי כבונה, אף אם הם נגררין על הארץ. אבל במתניתין מיירי בשאין להם ציר, ולכן צריך שיהיו גם גבוהים מן הארץ.

רבא אמר: הברייא מדברת בשחיה להן

אהל קבע. ואה"נ אם הוא פתח קבוע ליכנס ולצאת דרך שם מותר לנעול אעפ"י שאין גבוה מן הארץ. וכן נפסק בשו"ע סי' ש"ג ס"ג.

81. והריטב"א מפרש אפילו כשהציר אינו בדלת עצמה אלא עשוי בפתח מתוקן לדלת, שהרי מחצלת וקנקן אין בהם ציר.

82. אבל אסור להחזיר הציר למקומו ואם החזיר חייב חטאת. רשב"א.

אלא הקב"ה נתן לה טבע זה דרך צניעות כדי שילמדו ממנה בני אדם לעשות כן. תורת חיים.

80. הקשה הראב"ד [הובא ברא"ש סי' ט"ו] דהלא תוספת אהל ארעי הוא שהרי הדלת עשויה לפתוח ולסגור וקיי"ל תוספת אהל עראי מותר בשבת.

ותירץ דשאני הכא בדלת שבמוקצה שאינה עשויה לפתוח אלא לזמנים רחוקים לפי שאין דרך כניסתו ויציאתו עליהם, ועל כן הוי כתוספת

ציר, ואעפ"י שעכשוו אין להם ציר, הואיל וניכר בהם שהיה להם ציר בעבר, הרי יש בכך היכר שהוא דלת.

ולפיכך סגי בקשורין ותלויין.

מיתובי: תניא: דלת הנגררת, ומחצלת הנגררת, וקנקן הנגרר — בזמן שיש להן ציר [כך גירסת רבינו חננאל]⁽⁸³⁾ וגבוהין מן הארץ, הרי אפילו גבוהים מהארץ מלא נימא, נועלין בהן.

ואם לאו, שאינם גבוהים כלל מהארץ — אין נועלין בהן.

וקשיא בין לאביי ובין לרבא.

דהא מבואר להדיא בברייתא זו שגם בשיש להם ציר בעינן שיהיו גבוהים מן הארץ.

והדרא קושיא לדוכתיה, שבברייתא הקודמת מבואר דסגי בקשורין ותלויין?⁽⁸⁴⁾

אביי מתריץ לטעמיה. ורבא מתריץ לטעמיה.

אביי מתריץ לטעמיה דהכי קאמרה הברייתא:

או שיש להן ציר נועלין בהן, ואעפ"י שהן נגררין [והיינו דינא דברייתא הקודמת]. או שגבוהין מן הארץ, ואז אפילו אין להן ציר נועלין בהן [והיינו דינא דמתניתין].

רבא מתריץ לטעמיה דהכי קאמרה הברייתא:

כשהיה להן ציר נועלין ואעפ"י שעכשוו אין להן ציר. או שגבוהין מן הארץ.

תנו רבנן: סוכי קוצים חבילות קוצים, וחבילין של מין אחר, שהתקינן לסתום בהם פירצה שבחצר — בזמן שקשורין ותלויין,⁽⁸⁵⁾ נועלין בהן בשבת. ואין צריך לומר ביום טוב.

תני רבי חייא: דלת "אלמנה" מתיקוניה, שאינה מתוקנת כדלת רגילה הנגררת — אין נועלין בה ואפילו יש לה ציר.

שאילו היתה דלת רגילה היה מותר לנעול בה אפילו בנגררת. אבל הכא, בדלת אלמנה, אסור עד שתהא גבוהה מן הארץ [תוד"ה דלת].⁽⁸⁶⁾

ומבארין: היכי דמי דלת אלמנה?

83. דלגירסא שלפנינו לא קשה כלל דהא איכא לאוקמי כשאין להם ציר לאביי או שלא היה להם ציר לרבא כמו משנתנו. וגם אביי ורבא לא היו צריכים להגיה הברייתא אלא להעמידה בשאין להם ציר. תו' רבינו פרץ.

84. הוי מצי למימר וליטעמיך הא ע"כ ברייתא זו קשיא מרישא לסיפא דקרי לה נגררת וקאמר דגבוהיו מן הארץ. תודה מיתיבי.

85. וגם גבוהים מן הארץ [שהרי אין להם ציר] מדלא קתני הנגרים, ואשמעינן שאפילו פירצה

86. דאי באין להן ציר אפילו דלת רגילה גם אסור בנגררת. תוס' שם. והריטב"א הקשה ע"ז שהרי קנקן שגרע מדלת אלמנה ואעפ"כ מועיל בו ציר כדלעיל. ותיריך דשאני קנקן ומחצלת שאין חסרין ממלאכתן

87. דלגירסא שלפנינו לא קשה כלל דהא איכא לאוקמי כשאין להם ציר לאביי או שלא היה להם ציר לרבא כמו משנתנו. וגם אביי ורבא לא היו צריכים להגיה הברייתא אלא להעמידה בשאין להם ציר. תו' רבינו פרץ.

84. הוי מצי למימר וליטעמיך הא ע"כ ברייתא זו קשיא מרישא לסיפא דקרי לה נגררת וקאמר דגבוהיו מן הארץ. תודה מיתיבי.

85. וגם גבוהים מן הארץ [שהרי אין להם ציר] מדלא קתני הנגרים, ואשמעינן שאפילו פירצה

הביצים בידו, וחבירו יתן האסכלה או הביצים תחתיהם.

ולא מלמטה למעלה, שיביא קודם את האסכלה והעצים ויניח את הביצים עליהם.

וכן קידרא שמקרבין שתי חביות זו אצל זו ומניחים עליהם קדירה והאש למטה — לא יביא קודם את החביות.

אלא, יאחז הקדירה באויר, ואח"כ ישים את החביות תחתיה.

וכן פוריא מטה מתקפלת, לא יביא קודם את הדפנות ויפרוס עליהם את העור המשמש למצע, אלא יאחז את העור שטוח מלמעלה, ואח"כ יביאו את הדפנות מתחתיו.

וכן חביתא, כשמסדרין חביות במרתף שורה על שורה, צריך לסדר אותם מלמעלה למטה.

אמר ליה ההוא צדוקי לרבי יהושע בן חנניה: חרפא! אתה דומה לקרן. דכתיב כבו, עליכם נאמר בספר מיכה "טובם כחרק", שהטובים שבישראל משולים לקוצים.

איכא דאמרי: דהו שיפא. שעשויה מקרש אחד בלבד, ודרך הדלתות שעשויות משני קרשים. ולפי שאין לה צורת דלת הרי כשנועלה הוא נראה כאילו סותם את הכותל, ובונה בשבת.

ואיכא דאמרי: דלית ליה גשמה, שאין לה בריחים המחברין אותה, אלא היא מחוברת במסמרים בלבד.

אמר רב יהודה: האי מדורתא, לערוך עצים זה על זה ביום טוב לצורך מדורה — **ממעלה למטה,** אם אוחוז תחילה את העצים העליונים באויר, ואח"כ נותן את התחתונים מתחתיהן — **שרי,** לפי שאין זה דרך בנין להתחיל מלמעלה למטה.

אבל **ממטה למעלה,** כדרך שעושין לפני השרים מדורה גדולה, שמסדרין עצים מארבעה צדדים כמו מחיצות, ועליהם מניחים עצים כמו גג — **אפור,** לפי שדרך בנין הוא.

וכן ביעתא, לשים ביצים על גבי האסכלה [מתקן מברזל עשוי רצועות ומתחתיו גחלים]⁽⁸⁷⁾ או על גבי עצים המונחים זה אצל זה, מותר רק מלמעלה למטה, שיאחוז

לכניסה ויציאה תמיד אסור בנגררת. וכע"ז כתב בביאור הגר"א סי' שי"ג ס"ג].

87. רש"י. והתוס' בד"ה וכן, חולקים ע"ז, שאין דרך בנין בכך כיון שהמחיצות עשויות כבר. ולא דמי לחבית ופוריא שעושה גם את המחיצות. אלא יש לפרש כפירושו השני שברש"י, שמסדר עצים או ביצים זה ליד זה ומניח ביצה על גביהן.

כלום. אבל דלת אלמנה לא נגמרה מלאכתה, ונראית כמו דף בעלמא, ואינו נראה כפותח וסוגר בדלת, אלא כפותח וסוגר בדף בעלמא, שאין דרכו בכך, אלא נראה כבונה.

והרשב"א הביא בשם הראב"ד דמיירי באין להן ציר והקשה עליו כנ"ל.

[ויש ליישב דהראב"ד לשיטתו בהערה 80 דבנכנסין ויוצאין בה דתיר אי"צ שיהיו גבוהין מן הארץ ואשמעינן דדלת אלמנה אף שעשויה

אמר ליה רבי יהושע בן חנניה: **שטיא!** שפיל לסיפא דקרא השפל עיניך לסוף המקרא ותראה שלשבת הוא נאמר **דכתיב "ישר ממסוכה"**, שהישרים שבתוכנו מגינים עלינו כסוכה.

ואלא מאי "טובם כחדק"?

כשב שחדקים הקוצים הללו מוגינים על הפירצה — כך, טובים שבנו מוגינים עלינו!

דבר אחר: "טובם כחדק" — שמהדקין הצדיקים את הרשעים, שוחקים אותם עד הדק לגיהנם.

שנאמר "קומי ודושי בת ציון, כי קרנך אשים ברזל, ופרסותיך אשים נחושה, והדיקות עמים רבים"

מתניתין:

לא יעמוד אדם ברשות היחיד ויטול מפתח המונה ברה"ר, ויפתח בו את פתח החנות הנמצאת ברשות הרבים.

ואעפ"י שממקום המפתח ועד הפתח אין מרחק של ארבע אמות, ולא עבר על טלטול ברה"ר, מכל מקום אסור. גזירה, שמא ישכח ויכניס את המפתח אליו, לרשות היחיד.

וכמו כן, לא יעמוד אדם ברשות הרבים ויושיט ידו למעלה ויקח מפתח מגג החנות שהוא רשות היחיד, ויפתח את המנעול, שאף הוא עומד ברשות היחיד.

וכגון שהוא למעלה מעשרה טפחים. גזירה,

שמא יביא את המפתח אליו לתוך עשרה טפחים שברה"ר, ונמצא מוציא מרה"י לרה"ר.

אלא אם כן עשה מחיצה גבוהה עשרה טפחים ברה"ר, והוא עומד בתוכה, שאז יכול לפתוח ברה"י. שהרי הוא עומד ברה"י ופותח ברה"י [וקאי אסיפא], דברי רבי מאיר.

[והוא חולק על המשנה לעיל [צח ב] שעומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר, וכן להיפוך, ולא גזרינן שמא יכניס החפץ לרשותו].

אמרו לו חכמים: **מעשה בשוק של פטמים קצבים שהיה בירושלים, שהיו נועלין את חנויותיהם בשבת, והמנעול היה למעלה מעשרה טפחים, ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח, ואעפ"י שהם בעצמם עמדו בשוק, שהוא רה"ר,**

רבי יוסי אומר: **שוק של צמרים מוכרי צמר היה!**

[לא בא לחלוק על חכמים אלא כיצד היה המעשה, ולא בהלכה].⁽⁸⁸⁾

גמרא:

והוינן בה: **ורבנן,** שהשיבו לרבי מאיר במתניתין משוק שהיה בירושלים — לא כדין השיבו!

שהרי אמר רבי מאיר "רשות הרבים", שאסור לעמוד בה ולפתוח ברה"י, ומאדרו אינהו כרמלית?!

דאף דלא היה צורך כל כך לפתוח ולנעול בשבת

88. ובתפארת ישראל כתב דרבי יוסי קמשמע לן